

МЕТОДОЛОГІЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ

METHODOLOGICAL AND METHODICAL PRINCIPLES OF THE SYSTEMATIC USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE TRANSLATORS FOR LOCALIZATION

Здійснено аналіз методологічних й методичних засад системного використання засобів цифрових технологій для формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації. З'ясовано, що у зв'язку з безпрецедентним проникненням в іншомовну освіту цифрових електронних і телекомунікаційних технологій відбувається фундаментальна трансформація ситуації викладання та навчання іноземних мов, що вимагає від лінгводидактики суттєвого переосмислення місця, ролі та загального статусу засобів навчання та інформаційного середовища в новому контексті. Установлено, що необхідність звернення до розроблення проблеми формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації у процесі підготовки у ЗВО, що визначає не тільки успіх їхньої професійної діяльності, а й можливості самореалізації, залучення до глобальних загальнолюдських цінностей, зумовлена зростаючою роллю фахівців міжкультурної комунікації в умовах інтернаціональних контактів, що розширюються й популяризуються на основі використання, зокрема, можливостей мережі Інтернет. Виокремлено обставини, що доводять необхідність переходу від переважно емпіричної площини дослідження цифрових технологій, в тому числі у ракурсі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації, як способів або засобів навчання мови до теоретичної. Підсумовано, що вимоги до лінгвістів-локалізаторів актуалізують необхідність системної підготовки майбутніх перекладачів до локалізації засобами цифрових технологій. Такий процес передбачає реалізацію системного підходу, що дає можливість продемонструвати, яким чином впровадження цифрових засобів навчання змінює природу методичної системи навчання іноземних мов у напрямі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації. Здійснено припущення згідно якого, системна реалізація засобів цифрових технологій у процесі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації повинна апелювати до методології системного підходу і урахувати засадничі постулати цифрової дидактики, тобто реалізувати складники дидактичного тетраедру.

Ключові слова: локалізація, майбутні перекладачі, професійна підготовка, мето-

дологічні засади, методичні засади, цифровізація.

An analysis of the methodological and methodical principles of the systematic use of digital technologies for the formation of the readiness of future translators for localization was carried out. It was found that in connection with the unprecedented penetration of digital electronic and telecommunication technologies into foreign language education, a fundamental transformation of the teaching and learning of foreign languages is taking place, which requires linguistic didactics to significantly rethink the place, role and general status of teaching aids and the information environment in a new context. It was established that the need to address the development of the problem of forming the readiness of future translators for localization in the process of training in higher education institutions, which determines not only the success of their professional activities, but also the possibility of self-realization, involvement in global human values, is due to the growing role of intercultural communication specialists in the conditions of international contacts, which are expanded and popularized based on the use, in particular, of the capabilities of the Internet. Circumstances are singled out that prove the need to move from the mostly empirical plane of digital technology research, including from the perspective of forming the readiness of future translators for localization, as methods or means of language learning, to a theoretical one. It is concluded that the requirements for linguists-localizers actualize the need for systematic training of future translators for localization using digital technologies. Such a process involves the implementation of a systemic approach, which provides an opportunity to demonstrate how the introduction of digital learning tools changes the nature of the methodological system of teaching foreign languages in the direction of forming the readiness of future translators for localization. An assumption was made according to which the systematic implementation of digital technologies in the process of forming the readiness of future translators for localization should appeal to the methodology of the system approach and take into account the basic postulates of digital didactics, that is, implement the components of the didactic tetrahedron.

Key words: localization, future translators, professional training, methodological principles, methodical principles, digitalization.

УДК 378.147.78/765
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.26>

Головацька Ю.Б.,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Постановка проблеми у загальному вигляді. В останні два десятиліття процес професійної підготовки майбутніх перекладачів зазнав значних змін у спробі заповнити прогалину між академічними знаннями в галузі перекладацької діяльності та безпосередньою професійною перекладацькою діяльністю. На перше місце серед вимог сучасного суспільства до професійної

підготовки майбутніх перекладачів виходить формування спроможності застосовувати отримані знання, уміння та навички в реальних перекладацьких ситуаціях [4], наприклад під час виконання замовлень, спрямованих на локалізацію текстів, відео-ігор, веб-сайтів тощо.

У століття глобалізації та співпраці країн, компаній, суб'єктів як носіїв різних мов і культур,

важлива роль перекладача як учасника міжкультурного мовленнєвого спілкування (В. Mossop [7], М. Odacioglu [8], М. Orlando [9], О. Khyzhna, L. Makarenko [10] та ін.) у встановленні та збереженні контактів між партнерами комунікації визнається повсюдно.

У зв'язку з безпрецедентним проникненням в іншомовну освіту цифрових електронних і телекомунікаційних технологій відбувається фундаментальна трансформація ситуацій викладання та навчання іноземних мов, що вимагає від лінгводидактики суттєвого переосмислення місця, ролі та загального статусу засобів навчання та інформаційного середовища в новому контексті. Крім того, нині перекладачі-лінгвісти, виконуючи завдання щодо локалізації, повинні вміти ефективно використовувати сучасні засоби цифрових технологій. Окреслені тези актуалізують доцільність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про інтерес сучасних науковців до проблеми професійної підготовки майбутніх перекладачів. Так, розглянуто процес формування перекладацької культури (А. Козак); особливості підготовки технічних перекладачів (С. Панова); питання формування професійної компетентності перекладача засобами інформаційно-комунікаційних технологій (А. Рогольська, А. Янковець); формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання (М. Моцар); шляхи формування професійного світогляду перекладача (Ж. Таланова). Водночас, сучасні дослідники звертають увагу на необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх лінгвістів-перекладачів до локалізації, що як явище мовної індустрії породжена тенденціями інформатизації, цифровізації й інтернаціоналізації людської цивілізації. У напрацюваннях Т. Дмитренко, А. Кучера та О. Стрельник визначено соціокультурні детермінанти формування особистості філолога з точки зору лінгводидактичного аспекту [3]. Водночас, в науковій літературі відображено відомості про доцільність й особливості формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів в аспекті підготовки до здійснення процесів локалізації програмних продуктів (С. Амеліна, Р. Тарасенко [1]), оновлення методичних й методологічних засад професійної підготовки майбутніх перекладачів, зокрема, до локалізації (Н. Зінюкова [4]) в умовах цифровізації лінгвістичної вищої [2] освіти України. В напрацюваннях О. Корінської розглянуто особливості підготовки майбутніх перекладачів в умовах цифровізації [5], що є запорукою ефективної локалізації текстів.

Привертають увагу наукову увагу висновки Л. Макаренка та А. Певсе [6] щодо дидактичного потенціалу цифрових технологій у системі професійної підготовки фахівців філологічного

профілю. Однак питання моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів засобами симуляційного навчання не знайшло належного відображення в сучасній науковій літературі.

Тому метою статті визначено аналіз методологічних й методичних засад системного використання засобів цифрових технологій для формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації.

Виклад основного матеріалу. Розмови про перегляд розуміння ролі та місця засобів навчання в іншомовній освіті набувають обертів з початку 2000-х років, коли стали чітко проявлятися ознаки принципових змін, які цифрові технології вносять в освітній процес.

Сьогодні можна виокремити три обставини, що доводять необхідність переходу від переважно емпіричної площини дослідження цифрових технологій, в тому числі у ракурсі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації, як способів або засобів навчання мови до теоретичної.

По-перше, виникнення технологій не відбувалося і не відбувається у відриві чи навіть паралельно з глобальним процесом трансформування сучасного світу, який набуває характеру парадигмальних зрушень. З одного боку, в культурі, науковому знанні, лінгвістиці та педагогіці зміцнився вплив антропоцентричної парадигми [10], яка поширилася на все, що несе в собі гуманітарний вимір. З іншого боку, наслідком четвертої промислової революції стала інноваційна парадигма. Як результат зазначених парадигмальних зрушень сьогодні сучасним освітнім ідеалом, зокрема й у сфері іншомовної освіти, є *homo innovaticus* (людина інноваційна). При цьому інноваційність розуміється, з одного боку, в духовному (культурологічному) плані, а з іншого боку, у професійно-практичному [7].

По-друге, середовище існування нових технологій не обмежується певними територіями або сферами людського існування. Вони вторглися абсолютно в усі галузі, змінивши спосіб життя і діяльності більшої частини населення планети і створивши нове, «цифрове», покоління людей, відмінне від усіх попередніх поколінь у плані механізмів здійснення пізнавальної діяльності. Очевидно, представники цифрового покоління спираються на нові когнітивні інструменти і структури [8].

Найважливіша тенденція в розвитку сучасного світу, пов'язана зі зростаючою мобільністю населення нашої планети, глобалізацією світової економіки, збільшенням інформаційних потоків, у даний час істотно впливає на зміну вимог до професійної підготовки фахівців у галузі лінгвістичної освіти – перекладачів.

Сучасне суспільство потребує перекладачів, які виступають не просто як посередники, що

відіграють другорядну роль у процесі міжмовної комунікації, а кваліфікованих мовних консультантів широкого профілю, які добре знають не тільки іноземну мову, а й усі сфери життя, політики та економіки народу, що розмовляє цією мовою, фахівців, здатних зайняти гуманістичну позицію щодо ставлення до клієнтів – представників різних культур, реалізувати свої професійні функції через оптимально вибудовану систему спілкування.

Необхідність звернення до розроблення проблеми формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації у процесі підготовки у ЗВО, що визначає не тільки успіх їхньої професійної діяльності, а й можливості самореалізації, залучення до глобальних загальнолюдських цінностей, зумовлена зростаючою роллю фахівців міжкультурної комунікації в умовах інтернаціональних контактів, що розширюються й популяризуються на основі використання, зокрема, можливостей мережі Інтернет.

Нарешті, нові форми спілкування, переробки, зберігання та передачі інформації природно вплинули на процеси вивчення мови, трансформували відносини між суб'єктами цих процесів, характер видів їх діяльності та інтеракцій, видозмінюючи всі інші елементи системи навчання майбутніх перекладачів.

З урахуванням накопиченого на сьогодні великого досвіду використання цифрових електронних і телекомунікаційних технологій у практиці викладання іноземних мов вважаємо за доцільне здійснити дослідження в цій галузі з метою переосмислення місця та ролі засобів цифрових технологій у методичній системі іншомовної освіти у ЗВО, спрямувавши дослідження в площину формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації. Необхідно осмислити нові можливості, які відкривають цифрові технології для організації ефективного освітнього процесу, що відповідає потребам сучасного соціуму.

Виявлення та обґрунтування актуальної методології для вивчення характеру впливу засобів цифрових технологій на теорію та практику іншомовної освіти в розрізі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації дадуть змогу знайти вірний теоретичний ракурс оцінки напрямів зміни освітнього процесу та конкретизації нових перспектив використання цифрових засобів навчання для досягнення цілей, позначених у сучасних державних освітніх стандартах.

Варто зазначити, що в сучасних реаліях сам переклад залишається темою довгих дебатів, тоді як визначення локалізації є чимось ще суперечливішим. Насамперед багато лінгвістів, особливо консервативних, вважають її лише ще одним видом перекладу, ускладненим рядом лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів. Як наслідок, для виконання даної діяльності достатньо мати

навички спеціального перекладу [8]. Щоб краще розуміти зміст локалізації, потрібно прояснити її значення. *GALA (Globalization and Localization Association)* дає таке визначення: локалізація – це процес адаптації продукту чи контенту для певного регіону чи ринку. Переклад – це лише один із елементів процесу локалізації [10].

Процес локалізації, зазвичай, застосовується для програмного забезпечення, коли необхідно адаптувати продукт до потреб певної країни, культури. Локалізатори конвертують одиниці виміру, формат часу, валют, адаптують візуальну складову до місцевого ринку, змінюють дати, номери телефонів, адреси відповідно до цільового регіону: від того, наскільки добре вивчена цільова аудиторія обраної країни, залежать популярність продукту і, як наслідок, прибуток компанії [9]. Окреслені вимоги до лінгвістів-локалізаторів актуалізують необхідність системної підготовки майбутніх перекладачів до локалізації засобами цифрових технологій. Такий процес передбачає реалізацію системного підходу.

Звернення до нього дає можливість продемонструвати, яким чином впровадження цифрових засобів навчання змінює природу методичної системи навчання іноземних мов у напрямі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації. Як відомо, традиційна методична система характеризується досить жорсткими ієрархічними зв'язками між її елементами, коли елементи вищого рівня детермінують елементи нижчого рівня. На противагу цьому цифрове середовище навчання призвело до еволюції вертикальної методичної системи в горизонтально організовану або навіть гнучку систему вузлів і зв'язків, що постійно переміщуються, безперервно змінюють напрямки своїх осей.

Зв'язки між елементами системи, що належать різним рівням, перестають бути жорсткими та ієрархічно організованими, внаслідок чого елементи нижчого рівня можуть впливати на елементи, що традиційно відносяться до вищих рівнів. Зокрема, різко змінюється роль засобів навчання, які набувають небувало значущого статусу, що дозволило їм істотно впливати як на систему в цілому, так окремо на кожен її елемент.

У контексті пошуку відповідей на запитання, поставлені цифровізацією іншомовної освіти, одним із можливих методичних підходів доцільно вважати підхід, що спирається на традиційні уявлення про дидактичний трикутник з вершинами «викладач – зміст – студент», який лежить в основі класичної дидактики. Він був введений для опису класичної навчальної ситуації, в якій суб'єкти процесу навчання – студент і викладач – зустрічаються віч-на-віч у навчальній аудиторії. Даний підхід застосовується до опису відносин суб'єктів процесу навчання між собою, а також змісту навчання.

Кожна з вершин трикутника включає певні аспекти: наприклад, вершина «студент» характеризується орієнтацією на вчення, особистісне зростання і соціальну взаємодію, у той час як вершина «викладач» означає знання, досвід, освіту і керівництво. Вершина «зміст» визначається поточними цілями навчання, які, у свою чергу, залежать від низки зовнішніх факторів, таких як тип освітньої установи, рівень освіти тощо [11].

Пізніше зарубіжними дослідниками було помічено, що така модель не охоплює всієї різноманітності факторів, що впливають на освітній процес. Зокрема, було наголошено на необхідності врахування того, що увійшло у поняття «контекст», з упором у трактуванні його змісту з проєкцією на культурні фактори, що впливають на організацію освітнього процесу. Тоді згенерували той самий трикутник у колі, тобто занурили його в контекст (рис. 1) [12]. Далі з виникненням сучасних технологій та зростанням їх впливу на освітні процеси дидактичний трикутник було перетворено у тетраедр [13; 14], на вершину якого помістили технології (рис. 2).

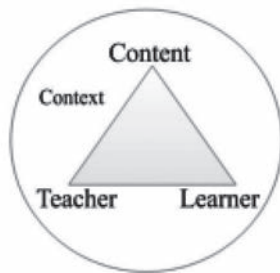

Рис. 1. Класичний дидактичний трикутник, що враховує контекст освітньої ситуації

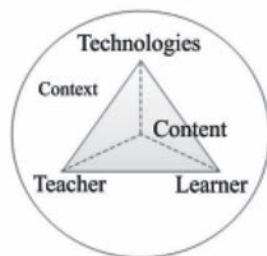

Рис. 2. Дидактичний тетраедр, що реалізується в умовах використання засобів цифрових технологій в освітньому процесі ЗВО

Природа тетраедра, дозволяє розглядати сучасні засоби навчання як посередники між змістом, викладачем та студентом; дає змогу застосовувати засоби цифрових технологій для більш детального аналізу та опису взаємин між відповідними елементами освітнього процесу, виділяти різні площини тетраедра: «студент – зміст – технологія», «викладач – зміст – технологія», «викладач – студент – технологія». Тому припускаємо, що для формування готовності майбутніх

перекладачів до локалізації доцільно використовувати різні площини тетраедра для опису, наприклад, історичної динаміки, відповідно до якої розвивалися стосунки між учасниками освітнього процесу під час вивчення іноземних мов.

Висновки. Методологічні й методичні основи авторського педагогічного дослідження вважали одним з найважливіших його складових, відтак їх визначення інтегрувало сучасні тенденції розвитку мовної індустрії й вищої перекладацької освіти: інформатизація, цифровізація, глобалізація, інтернаціоналізація. Системна реалізація засобів цифрових технологій у процесі формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації повинна апелювати до методології системного підходу і урахувати засадничі постулати цифрової дидактики, тобто реалізувати складники дидактичного тетраедру. Спрямування формування готовності майбутніх перекладачів до локалізації до цілеспрямованого використання засобів цифрових технологій в освітньому процесі ЗВО має враховувати той факт, що освітні системи, побудовані на цифрових технологіях, здатні забезпечувати складні процеси навчання, реагувати на швидку зміну змісту та структурних зв'язків між різноманітними джерелами знань. Слід зазначити, що в даний час одночасно існують як традиційні, так і нові, а також проміжні форми навчання, що надає системі навчання інтегративний характер і є ознакою перехідного періоду, позначеного зміцненням позицій постнеокласичної парадигми, що несе з собою складність, нелінійність, самоорганізацію та синергію.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амеліна С. М., Тарасенко Р. О. Особливості формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів в аспекті підготовки до здійснення процесів локалізації програмних продуктів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 3. Том 53. С. 49-60.
2. Гуралюк А. Г. Цифровізація як умова розвитку системи освіти. *Тенденція розвитку вищої освіти. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип.13 (169). С. 3–8.
3. Дмитренко Т. В., Кучера А. М., Стрельник О. О. Соціокультурні детермінанти формування особистості філолога: лінгводидактичний аспект. *Наукові записки : збірник наукових статей*. 2021. Випуск CLI (151). С. 46-54.
4. Зінукова Н. В. Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг. *Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2014. № 2 (8). С. 42-47.
5. Корінська О. О. Підготовка майбутніх перекладачів в умовах цифровізації. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2022. № 1(349) Ч.1). С. 39–47.
6. Макаренко Л. Л., Певсе А. А. Дидактичний потенціал цифрових технологій у системі професій-

ної підготовці фахівців філологічного профілю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Випуск 88. С. 140-147.

7. Mossop B. *Revising and Editing for Translators (Translation Practices Explained)*, 3rd edition. Routledge, 2014, 255 p.

8. Odacioglu M. C. From Interdisciplinarity to Transdisciplinarity in Translation Studies in the Context of Technological Tools & Localization Industry. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*. 2015. Vol. 3 (3). P. 115–136.

9. Orlando M. *Training 21st Century Translators and Interpreters: At the Crossroads of Practice, Research and Pedagogy*. Berlin: Frank & Timme GmbH, 2016. 158 p.

10. Khyzhna O. P., Makarenko L. L. Information society: the challenges of the third millennium. *Psychology*

and pedagogy in XXI century: methodological framework of the activities of psychologist and educator : collective monograph. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 147–159.

11. Lodge J.M., Kennedy G., Lockyer L. Digital learning environments, the science of learning and the relationship between the teacher and the learner. *Learning Under the Lens: Applying Findings from the Science of Learning to the Classroom*. 2020. № 4. P. 44–51.

12. Schoenfeld A. H. Problematizing the didactic triangle. *ZDM – Mathematics Education*. 2012. Vol. 44. P. 587–599.

13. Seghroucheni Y. Z., Al Achhab M., El Mohajir B.E. Revisiting the Didactic Triangle in the Case of an Adaptive Learning System. *International Journal of Engineering Pedagogy*. 2014. Vol. 4, no. 4. P. 143–152.